

Մանկավարժի հուզական ինտելեկտի ազդեցությունն ուսուցման գործընթացի արդյունավետության վրա

Բաղդասարյան Լիլիթ

DOI: <https://doi.org/10.58726/27382915-2026.1hs-235>

Հանգուցային բառեր. *ինքնակարգավորում, սեփական հույզեր, էմպաթիա, անհատական մոտեցում, սոցիալական հմտություն, հույզերի կառավարում, համագործակցություն, ուսման մոտիվացիա, սկադեմիական առաջադիմություն*

Նախաբան

Աշխարհում կատարվող փոփոխությունները, գլոբալիզացիան, պատերազմներն ու աղետները, հասարակական արժեքների փոփոխությունը, սոցիալական խնդիրներն առաջ են բերում հուզական տարբեր վիճակներ, որոնք ազդում են մարդկանց փոխհարաբերությունների վրա: Այս համատեքստում կրթական ոլորտում առավել կարևոր է մանկավարժի հուզական ինտելեկտը: Կարողունակա՞հեն, գիտելիքա՞հեն կրթական ոլորտում մանկավարժը նաև սովորողի հուզական ինտելեկտի ձևավորողն է: Ժամանակակից կրթությունն ուղղված է կոմպետենտ, ճկուն, շուտ կողմորոշվող անհատի ձևավորմանը՝ շեշտադրելով նրա մտավոր, հուզական, սոցիալական և ստեղծագործական որակների զարգացումը: Այս նպատակին հասնելու համար անհրաժեշտ է ապահով, բարենպաստ, համագործակցային և մոտիվացնող ուսումնական միջավայր ստեղծել, որի համար կարևոր պայման է, որ մանկավարժը ճանաչի, հասկանա, կառավարի սեփական և սովորողների հույզերը, քանի որ մանկավարժի հուզական ինտելեկտը կարող է էական ազդեցություն ունենալ ուսուցման գործընթացի արդյունավետության վրա: Այս մոտեցումը համահունչ է նաև 21-րդ դարի կրթության պահանջներին, այն են՝ անձնային մոտեցումը, համագործակցային-սիներգետիկ ուսուցումը և ճկունությունն ուսումնական գործընթացում:

Ժամանակակից կրթական համակարգում մանկավարժի դերը նաև առաջնորդ լինելն է, ով համարվում է ուղղորդողի տիպային մոդել, հասկանում է իր սովորողներին, կառավարում է իր և սովորողների հույզերը: Այս առումով կարևոր է.

1. Դասարանի սոցիալ-հոգեբանական մթնոլորտի ձևավորումը. մանկավարժի հուզական ինտելեկտը զգալի ազդեցություն ունի այն մթնոլորտի վրա, որը տիրում է դասարանում: Բարձր հուզական ինտելեկտով ուսուցիչը՝

- ստեղծում է անվտանգ ու վստահելի միջավայր, որտեղ սովորողները կարող են ազատ արտահայտվել,
- խթանում է փոխադարձ հարգանքը և համագործակցությունը,
- նվազեցնում է սթրեսն ու վախը, ինչը նպաստում է արդյունավետ ուսուցմանը:

Այսպիսի միջավայրում սաները սովորում են ոչ միայն գիտելիքներ, այլև հուզական ու սոցիալական հմտություններ, որոնք կարևոր են կյանքում հաջողության համար:

2. Անհատական մոտեցում սովորողին. յուրաքանչյուր սովորող տարբեր է իր անհատականությամբ, և մանկավարժը կարող է.

- «կարդալ» երեխայի հոգեվիճակը,
- ճկուն կերպով հարմարեցնել իր մոտեցումը երեխայի կարիքներին,
- աջակցել սովորողի ինքնավստահության և ինքնագնահատականի ձևավորմանը:

Մրանով իսկ հուզական ինտելեկտը դառնում է արդյունավետ անհատականացված ուսուցման բանալին:

3. Դաստիարակչական գործընթաց. ուսուցիչը համարվում է տիպային մոդել իր վարքով, խոսքով, ռեակցիաներով, և սովորողները սովորում են՝

- ինչպես վարվել զգացմունքների հետ,
- ինչպես առանց բախման շփվել մարդկանց հետ,
- ինչպես հարգանքով կարգավորել հակասությունները:

Այս հմտությունները չեն դասավանդվում գրքերով, դրանք ձևավորվում են հարաբերությունների և օրինակի միջոցով, որտեղ մանկավարժի դերը առանցքային է:

Գիտական հետազոտությունները ցույց են տալիս, որ մանկավարժների բարձր հուզական ինտելեկտը.

- նվազեցնում է սթրեսի մակարդակը դասարանում,
- բարձրացնում է սովորողների ակադեմիական արդյունքները,
- նպաստում է դասարանային միասնականության և արդյունավետ վարքագծի ձևավորմանը:

Այս ամենը վկայում է, որ ցածր հուզական ինտելեկտը կարող է խաթարել այն ամենն, ինչը նպաստում է աշակերտի ակադեմիական առաջադիմությանը:

Հուզական ինտելեկտը մանկավարժի մասնագիտական պրոֆեսիոգրամայում առանցքային ունակություն է, որն ուղղակիորեն ազդում է ոչ միայն սովորողի գիտելիքների վրա, այլև նրա անձնային որակների ձևավորման վրա:

Հոդվածի նպատակն է պարզել՝ ինչպես է մանկավարժների հուզական ինտելեկտն ազդում ուսուցման արդյունավետության վրա:

Նպատակից բխող խնդիրներն են՝ պարզել մանկավարժների հուզական ինտելեկտի մակարդակը, վերլուծել, թե հուզական ինտելեկտից կախված ուսուցման գործընթացը որքանով է արդյունավետ, առաջարկել հուզական ինտելեկտը զարգացնող տեխնիկաներ: Հոդվածի տեսական նշանակությունը այն է, որ ուսումնասիրվել և վերլուծվել է հուզական ինտելեկտի վերաբերյալ գիտական գրականություն, իսկ հոդվածում ներկայացվող հուզական ինտելեկտը զարգացնող տեխնիկաներն ունեն գործնական նշանակություն:

Հոդվածի բովանդակություն

Հարկ է նշել, որ *հուզական ինտելեկտը (EI-Emotional Intelligence)* ունակությունն է հասկանալու, ճանաչելու, վերահսկելու սեփական հույզերը և ըմբռնելու ու ղեկավարելու ուրիշների հույզերը՝ հարաբերությունների, որոշումների կայացման և սոցիալական փոխգործակցության շրջանակներում [4]:

Ըստ Դենիել Գոուլմանի՝ հուզական ինտելեկտի հիմնական բաղադրիչներն են.

1. Ինքնագիտակցում (Self-awareness)

- Հասկանալ սեփական հույզերն ու դրանց ազդեցությունը վարքի վրա:

2. Ինքնակարգավորում (Self-regulation)

- Կառավարել հույզերը, պահպանել հանգստություն սթրեսային պայմաններում:

3. Ներքին մոտիվացիա (Motivation)

- Ունենալ ներքին մղում՝ նպատակների հասնելու համար:

4. Էմպաթիա (Empathy)

- Զգալ և հասկանալ ուրիշների հույզերը՝ առանց բացահայտ արտահայտման:

5. Սոցիալական հմտություններ (Social skills)

- Արդյունավետ հաղորդակցվել, համագործակցել, լուծել հակամարտություններ [3, 47]:

Էմոցիոնալ ինտելեկտը կարևոր է.

- *Անձնական կյանքում*, քանի որ բարելավում է հարաբերությունները, սթրեսի կառավարումը, ինքնագիտակցումը:
- *Սոցիալական կյանքում*, քանի որ նպաստում է առաջնորդությանը, թիմային աշխատանքին, արդյունավետ հաղորդակցմանը:

- *Ուսումնական միջավայրում*, քանի որ օգնում է մանկավարժներին և սովորողներին հասնելու բարձր ակադեմիական ու սոցիալական արդյունքների:

Բարձր հուզական ինտելեկտ ունեցող մանկավարժներն ավելի արդյունավետ են շփվում սովորողների, ծնողների, գործընկերների հետ, կարողանում են արդյունավետ կառավարել դասարանական միջավայրը, ըմբռնում են աշակերտների հուզական վիճակները և օգնում հաղթահարել սթրեսը, ստեղծում են դրական, ապահով և բարենպաստ ուսումնական մթնոլորտ:

Պիտեր Սայրվեյը և Ջոն Մայերն են այն հոգեբանները, ովքեր դեռևս 1990-ականներին առաջիններից էին, որ ձևակերպեցին հուզական ինտելեկտի գիտական տեսությունը: Նրանք առաջարկեցին *հուզական ինտելեկտի չորսաճյուղային մոդել (Four-Branch Model)*, որը մինչ օրս համարվում է ամենագիտական և օբյեկտիվ մոդելներից մեկը:

Մայեր-Սայրվեյ-Կարոլոյի հուզական ինտելեկտի չորսաճյուղանի մոդելն է (ունակությունների մոդել 1997) [2].

1. *Էմոցիաների ընկալում (Perceiving Emotions)*,

- Ուշադրություն սեփական և ուրիշների էմոցիաների հանդեպ,
- Էմոցիաների ճիշտ ճանաչում՝ դեմքի արտահայտությունների, ձայնի տոնի, ժեստերի միջոցով,
- Կարողանալ տարբերել իրական և կեղծ (կամ «կառուցված») էմոցիաները

2. *Էմոցիաներով մտածում (Using Emotions to Facilitate Thought)*

- Էմոցիաների օգտագործում՝ ուշադրության կենտրոնացման, ստեղծագործականության կամ որոշումների կայացման համար,
- Էմոցիաները որպես «ուղղորդող»՝ ինչի վրա կենտրոնանալ, ինչպես մտածել

3. *Էմոցիաների հասկացում (Understanding Emotions)*

- Էմոցիաների պատճառների և հետևանքների ըմբռնում,
- Բարդ էմոցիոնալ վիճակների տարբերակում՝ օրինակ՝ գայրույթ + վախ = վիրավորանք,
- Էմոցիաների «գարգացման» կանխատեսում (օրինակ՝ ինչպես կարող է ուրախությունը վերածվել հիասթափության),

4. *Էմոցիաների կառավարում (Managing Emotions)*

- Սեփական էմոցիաների վերահսկում անհարմար կամ սթրեսային իրավիճակներում,
- Ուշադիր և էթիկական վերաբերմունք ուրիշների զգացմունքների հանդեպ,
- Զգացմունքների կառավարում նպատակին հասնելու կամ միջավայրը պահպանելու համար [1; 4]:

Մոդելի հիմնական գաղափարն այն է, որ հուզական ինտելեկտը ոչ թե պարզապես «զգացմունքային» լինելու մասին է, այլ՝ ունակությունների համալիր է:

Հուզական ինտելեկտի դրսևորման քեյսի օրինակ. դասարանական իրավիճակ. 8-րդ դասարանի աշակերտներից Ա.-ն դասի ընթացքում հաճախ միջամտում է, կատակներ է անում և խանգարում է դասընթացը: Ուսուցչուհի տիկին Գ. Ս.-ն կարող էր բարկանալ և կոպիտ արձագանքել, սակայն իր բարձր հուզական ինտելեկտի շնորհիվ նա այլ կերպ է արձագանքում:

Մանկավարժի հուզական արձագանքը. Տիկին Գ. Ս.-ն նկատում է, որ Ա.-ի վարքը հաճախ սրվում է այն օրերին, երբ նա մենակ է նստում կամ մինչ դասն ավելի լռակյաց է: Ուսուցչուհին զրուցում է նրա հետ դասից հետո: Դիմելով նրան խաղաղ, հանգիստ ձայնով՝ ասում է. «Միբլի Ա., նկատում եմ, որ վերջին օրերին դասերին կենտրոնանալը մի քիչ բարդ է քեզ համար: Ինչ-որ բան է պատահել է, ուզո՞ւմ ես խոսել: Քեզ լավ եմ հասկանում, բայց ուզում եմ օգնել, որ քեզ ավելի վստահ ու հանգիստ զգաս դասի ընթացքում»:

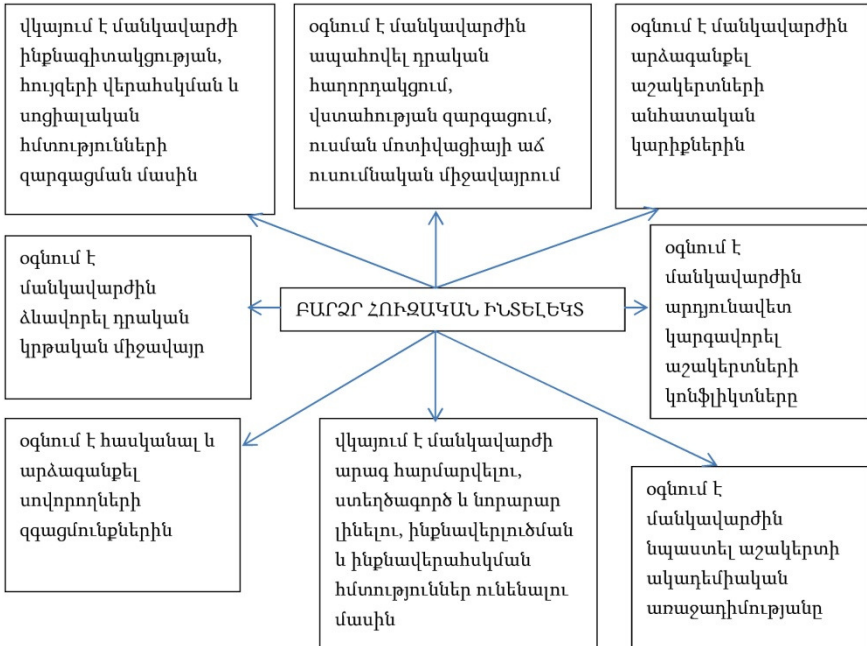
Արդյունք.

- Ա.-ն սկսում է վստահել ուսուցչուհուն:
- Նա բացատրում է, որ տանը խնդիրներ կան, ինչն ազդում է նրա պահվածքի վրա:
- Ուսուցչուհին նրան ներգրավում է դասագործընթացում ավելի ակտիվ դերերով (օրինակ՝ օգնող, խմբի ղեկավար), որպեսզի Ա.-ն զգա, որ ինքը կարևոր է:
- Աշակերտը զգում է աջակցություն ու դադարում է խանգարել դասին:
Վերլուծություն.

Այս օրինակում տիկին Գ. Ա.-ն ցուցաբերում է հետևյալ հուզական ինտելեկտի բաղադրիչները.

1. Ինքնագիտակցություն. նա զգում է նրա հույզերը ու չի արձագանքում հուզական պտոթկումով:
2. Էմպաթիա. նա հասկանում է աշակերտի ներքին վիճակը:
3. Մոցիալական հմտություններ. նա կարողանում է կառուցել վստահության մթնոլորտ:
4. Էմոցիոնալ կառավարում. նա կառավարում է իրավիճակն՝ առանց լարվածության: Հուզական ինտելեկտի զարգացման ռազմավարությունների երեք կանոններն են.
 1. Մովորեք լսել՝ ուշադրություն դարձնելով մարմնի լեզվին:
 2. Մտածեք Ձեր սեփական զգացմունքների մասին:
 3. Մի փորձեք ճնշել, այլ սովորեք կառավարել զգացմունքներ:

Ուսումնասիրությունների արդյունքում ներկայացվում է բարձր հուզական ինտելեկտի համալիր մոդելը (տե՛ս սխեմա 1):

Սխեմա 1. Բարձր հուզական ինտելեկտի մոդել

Կիրառել ենք Ն. Հոլլի հուզական ինտելեկտի այստորոշման թեստը Վանաձորի թիվ 1, 3, 4, 20 դպրոցների, ՎՊՀ հենակետային վարժարանի 160 մանկավարժների հետ:

Հուզական ինտելեկտի թեստի նպատակն է պարզել, թե ինչպես է անձն օգտագործում զգացմունքներն իր կյանքում և ինչպես է հաշվի առնում հուզական ինտելեկտի տարբեր կողմերը՝ վերաբերմունքը ինքն իր անձին և ուրիշներին, հաղորդակցման հմտությունները, վերաբերմունքը կյանքի նկատմամբ և ներդաշնակության որոնումը: Արդեն անվիճելի փաստ է, որ հուզական ինտելեկտը նպաստում է մարդու հաջողությանը և մտավոր ու ֆիզիկական բարեկեցությանը: Փաստ է նաև, որ EQ-ն կարող ենք զարգացնել, ի տարբերություն IQ-ի: Թեստի արդյունքները կօգնեն արդյունավետորեն հասնել իր նպատակներին և միևնույն ժամանակ ներդաշնակ ապրել ինքն իր և ուրիշներին հետ: Թեստը բաղկացած է 30 պնդումներից, որոնք բաժանվում են 5 սանդղակի՝

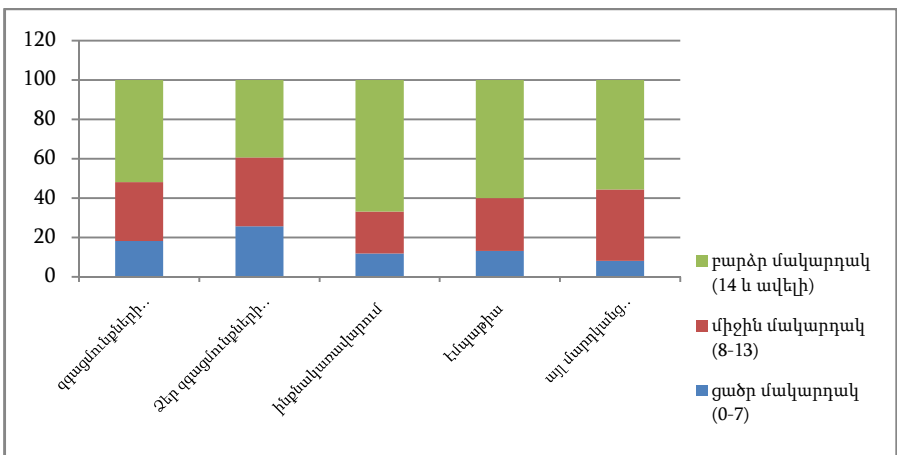
- զգացմունքային իրազեկվածություն,
- ձեր զգացմունքների վերահսկում,
- ինքնակառավարում (զգացմունքների կամայական վերահսկողություն)
- էմպաթիա,
- այլ մարդկանց զգացմունքների հասկացում:

Արդյունքները ներկայացվում են ստորև (տե՛ս աղյուսակ 1, տրամագիրներ1-2).

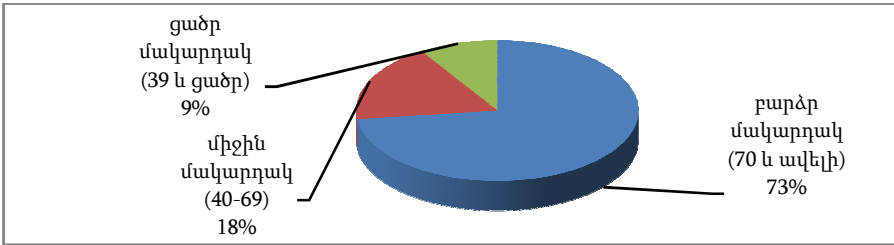
Աղյուսակ 1

Մասնակի հուզական ինտելեկտի մակարդակ

	Ցածր մակարդակ (0-7)	Միջին մակարդակ (8-13)	Բարձր մակարդակ (14 և ավելի)
զգացմունքային իրազեկվածություն	29 անձ (18.2 %)	48 անձ (30 %)	83 անձ (51.8 %)
ձեր զգացմունքների վերահսկում	41 անձ (25.7 %)	56 անձ (35 %)	63 անձ (39.3 %)
ինքնակառավարում	19 անձ (11.95 %)	34 անձ (21.25 %)	107 անձ (66.8 %)
էմպաթիա	21 անձ (13.1 %)	43 անձ (26.9 %)	96 անձ (60 %)
այլ մարդկանց զգացմունքների հասկացում	13 անձ (8.15 %)	58 անձ (36.25 %)	89 անձ (55.6 %)

Տրամագիր 1. Մասնակի հուզական ինտելեկտի մակարդակ

Տրամագիր 2. Հուզական ինտելեկտի ինտեգրատիվ մակարդակ

Համաձայն հուզական ինտելեկտի ինտեգրատիվ մակարդակի քանակական ցուցանիշների՝ գերիշխում է բարձր մակարդակը, ինչը վկայում է, որ մանկավարժների 73 %-ը կարողանում է ապահովել առողջ հարաբերություններ, հասկանում է իր սովորողներին, կառավարում է իր և սովորողների հույզերը, ու կարող են հասնել բարձր ակադեմիական ու սոցիալական արդյունքների:

Եզրակացություն

Մանկավարժի հուզական ինտելեկտի զարգացումը պահանջում է ոչ միայն տեսական գիտելիքներ, այլև նպատակային, երկարաժամկետ ինքնազարգացման ռազմավարություն, աշխատանքներ ուսումնական հաստատության ներսում՝ մասնագիտական խմբերում, որտեղ կկարողանան փորձ ու գործիքներ փոխանակել, որոնք կլինեն շարունակական և կառուցողական:

Առաջարկվում է տեխնոլոգիական քայլաշար իր տեխնիկաներով հուզական ինտելեկտի զարգացման համար.

1. Ինքնագիտակցության զարգացում.

- Պարբերական ինքնավերլուծություն՝ «Ի՞նչ եմ զգում հիմա և ինչո՞ւ»:
- Զգացմունքների օրագիր վարել՝ օրական 5-10 բույե գրառելով իրավիճակներն ու արձագանքները:
- Գործընկերների հետ փորձի փոխանակում՝ առանց քննադատության, միայն դիտարկումներ:

2. Ինքնակարգավորում և սթրեսի կառավարում.

- Սթրեսի կառավարման պարզ մեթոդներ՝ շնչառական և մկանային լարվածության թուլացման տեխնիկաներ (4-7-8 շնչառություն):
- Դադարների «միկրո-տեխնիկա»՝ դասի ընթացքում կամ հետո 1-2 բույե լուռ շնչառության կենտրոնացում:
- Դժվար իրավիճակների սցենարների նախապատրաստում, օրինակ՝ ինչպե՞ս արձագանքել աշակերտի ագրեսիային կամ անուշադրությանը:
- Զայրույթի և հիասթափության «թույլատրելի արտահայտման» տեխնիկա, որպեսզի դրանք չփոխանցվեն աշակերտներին:

3. Էմպաթիայի զարգացում.

- Ակտիվ լսման վարժություններ՝ աշակերտի ասածը վերարտադրել սեփական բառերով:
- «Դիրքափոխ» վարժություն. փորձել հասկանալ աշակերտի կամ ծնողի վիճակը նրա տեսանկյունից, տարբեր տեսանկյուններից իրավիճակ դիտարկելու վարժություններ («Ինչպե՞ս կզգար այս պահին աշակերտը, ծնողը, գործընկերը»):
- Կարողալ գրականություն կամ դիտել ֆիլմեր, որոնք ներկայացնում են տարբեր մարդկանց ներաշխարհը:

- Պատմվածքների և ֆիլմերի քննարկման միջոցով վերլուծել հերոսների զգացմունքներն ու մտիվացիան:
- 4. Սոցիալական հմտությունների կատարելագործում.**
 - Խմբային քննարկումների կազմակերպում՝ լսելու, ոչ թե միայն խոսելու նպատակով:
 - Ակտիվ լսելու հմտությունների զարգացում՝ չընդհատել, ամփոփել լսածը:
 - Ոչ-վերբալ ազդակների ընթերցման վարժություններ (միմիկա, ժեստեր, ձայնի տոն):
 - Կոնֆլիկտների կառուցողական լուծման մոդելների յուրացում (win-win մեթոդ, mediating techniques):
 - Հավասարակշռված արձագանք դասարանում՝ հատկապես կոնֆլիկտային իրավիճակներում:
- 5. Մտիվացիայի և դրական վերաբերմունքի պահպանում.**
 - Մասնագիտական նպատակների հստակ ձևակերպում և դրանց պարբերաբար վերանայում:
 - Փոքր հաջողությունների նշում (իր և աշակերտներին համար)՝ որպես բարոյական խթան:
 - Սեփական աշխատանքի կարևորության գիտակցում՝ «ինչու եմ անում այս գործը» վարժությամբ:
- 6. Շարունակական վերապատրաստում և աջակցություն.**
 - Մասնակցել հուզական ինտելեկտի վերաբերյալ սեմինարների կամ մաստեր-կլասների:
 - Գործընկերների հետ «զգացմունքային հետադարձ կապ» կազմակերպել՝ քննարկելով բարդ դեպքերն ու լուծումները:
- 7. Մշակութային և արժեքային գիտակցում.**
 - հասկանալ, որ տարբեր աշակերտներ տարբեր մշակույթներից կարող են զգացմունքներ արտահայտել տարբեր ձևերով:
 - զարգացնել հանդուրժողականությունը և բացությունը բազմազանության նկատմամբ:
- 8. Մտավոր ճկունություն.**
 - սովորել արագ ադապտացվել փոփոխություններին դասի ընթացքում, օրինակ՝ անսպասելի հարցերին կամ դասի ընթացքի խափանումներին:
 - զարգացնել «բազմակի լուծումների մտածողություն»՝ խնդրին մի քանի տարբերակով նայել:
- 9. Հումորի առողջ կիրառում.**
 - դասարանում կառուցողական հումորի օգտագործումը՝ լարվածությունը թուլացնելու համար:
 - զգուշանալ սարկազմից կամ անհատական վիրավորանք առաջացնող կատակներից:
- 10. Արտահայտչական հաղորդակցություն.**
 - ձայնի տոնն ու մարմնի լեզուն գիտակցված օգտագործել, որպեսզի դրանք համահունչ լինեն հաղորդագրությանը:
 - օրինակ՝ բարի հորդորներ տալ ջերմ ժպիտով, ոչ թե չոր հրահանգով:
- 11. «Զգացմունքային սահմանի» պահպանում.**
 - սովորել չվերցնել աշակերտների կամ ծնողների բացասական հույզերը անձնական վիրավորանքի տեսքով,
 - զգացմունքները ճանաչել, ընդունել, բայց չկլանվել դրանցով:
- 12. Հուզական ռեզիլիանս.**
 - վերականգնվելու հմտություններ՝ ծանր դասից կամ բարդ շաբաթից հետո:

- սովորել հաջողված փորձերը հիշել և ամրապնդել ինքնավստահությունը դրանց վրա:

13. Ինքնաճանաչման «արտացոլանք».

- գործընկերներից կամ մենթորից պարբերաբար ստանալ անկեղծ, կառուցողական հետադարձ կապ:
- տեսաձայնագրել դասը և դիտել՝ հասկանալու, թե ինչպիսի հուզական ազդանշաններ եք ուղարկում աշակերտներին:

14. Զգացմունքային ստեղծագործություն.

- ավետի, երաժշտության, գրականության կամ թատերական տարրերի կիրառումը դասում՝ ոչ միայն թեմայի բացատրության, այլև հույզերի մշակման համար:

15. Մեղիտացիա և գիտակցական ներկայություն (Mindfulness).

- օրական նույնիսկ 2-3 րոպե գիտակցված շնչառություն՝ ուշադրությունը պահելով ներկա պահին,
- դասից առաջ կամ հետո «զգացմունքային վերականրոնացում»՝ բացասական հույզերը չտեղափոխելու համար հաջորդ դաս:

16. Մոդելավորում և դերային խաղեր.

- մանկավարժների փոքր խմբերում խաղարկել դասարանում հնարավոր կոնֆլիկտային իրավիճակներ և գտնել հուզականորեն խելամիտ արձագանքներ:

17. «Զգացմունքային կամուրջների» կառուցում աշակերտների հետ

- փոքր, անկեղծ ժեստեր՝ անունով դիմելը, անձնական հետաքրքրությունների հիշելը, որ աշակերտը զգա՝ ինքը կարևոր է:

18. Գործնական հոգեբանության ընթերցանություն.

- ամեն ամիս կարդալ մեկ գիրք կամ հոդված հույզերի կառավարման կամ հաղորդակցական հմտությունների մասին,
- ստացված գիտելիքը անմիջապես փորձարկել դասարանում:

19. Կոլեգիալ հուզական աջակցություն.

- դպրոցում ստեղծել «զգացմունքային աջակցության» փակ խումբ, որտեղ ուսուցիչները կարող են կիսվել իրենց հույզերով ու փորձով՝ առանց քննադատության վախի:

20. Հույզերի լեզվի ուսուցում աշակերտներին.

- ոչ միայն ինքներդ գարգացնել EI, այլև աշակերտներին սովորեցնել արտահայտել և հասկանալ հույզերը: Դա կօգնի դասարանում ընդհանուր հուզական մթնոլորտը բարելավել:

21. «Զգացմունքային դիտումներ».

- օրինակ՝ դասի սկիզբը սկսել կարճ դրական արտահայտությամբ («Եկեք այսօր մեկ լավ բան հիշենք»), կամ դասի վերջում կիսվել մեկ փոքր հաջողությամբ:

DOI: <https://doi.org/10.58726/27382915-2026.1hs-235>

Գրականություն

1. Bar-On R. The Bar-On Model of Emotional-Social Intelligence (ESI). *Psychothema*. 2006, p. 13-25.
2. Heamalatha K. & Siti Rahmah A. Emotional Intelligence: Historical Development, Theoretical Models, and Assessment Approaches. *International Journal of Academic Research in Business and Social Sciences*, 2025, Volume 15, Issue 2, p. 516-537.
3. Goleman D. *Working with Emotional Intelligence*. Penguin Random House, 1998, 400 p.
4. Mayer J. D., Salovey P. & Caruso Emotional Intelligence: Theory, Findings, and Implications. *Psychological Inquiry*, 2004, p. 197-215.

Влияние эмоционального интеллекта педагога на эффективность учебного процесса

Багдасарян Лилит

Резюме

Ключевые слова: саморегуляция, собственные эмоции, эмпатия, индивидуальный подход, социальные навыки, управление эмоциями, сотрудничество, учебная мотивация, академическая успеваемость

В статье рассматривается роль эмоционального интеллекта педагога и его влияние на эффективность учебного процесса. Эмоциональный интеллект предполагает способность распознавать, понимать и управлять как собственными эмоциями, так и эмоциями других, что важно для формирования положительной и доверительной образовательной среды. Исследования показывают, что педагоги с высоким уровнем эмоционального интеллекта создают поддерживающую, заботливую и мотивирующую атмосферу, способствующую вовлечённости и активному участию обучающихся.

Эмоциональный интеллект также помогает педагогу справляться со стрессом, разрешать межличностные конфликты и выстраивать открытую коммуникацию. Эти навыки повышают качество образования, эмоциональное благополучие учеников и их академическую успеваемость.

В современных условиях роль педагога включает функции лидера и наставника, который понимает учеников и управляет как своими, так и их эмоциями. Развитие эмоционального интеллекта педагога становится ключевым фактором повышения эффективности учебного процесса и формирования продуктивной образовательной среды.

The Impact of a Teacher's Emotional Intelligence on the Effectiveness of the Learning Process

Baghdasaryan Lilit

Summary

Key words: self-regulation, own emotions, empathy, individual approach, social skills, emotion management, cooperation, learning motivation, academic progress

This article examines the role of a teacher's emotional intelligence and its influence on the effectiveness of the learning process. Emotional intelligence encompasses the ability to recognize, understand, and manage one's own emotions as well as those of others, which is essential for creating a positive and trusting educational environment. Research indicates that teachers with high emotional intelligence foster a supportive and motivating atmosphere, enhancing students' engagement and participation.

Moreover, emotional intelligence enables teachers to cope effectively with stress, resolve interpersonal conflicts, and maintain open communication. These skills contribute to students' academic achievement, emotional well-being, and overall quality of education. The article emphasizes that modern teaching requires not only professional expertise but also well-developed emotional capacities.

Teachers act as leaders and role models, guiding students while managing both their own and their students' emotions. Developing teachers' emotional intelligence is therefore crucial for improving the learning process, promoting cooperation, and fostering a productive and empathetic classroom environment.

Ներկայացվել է 10. 09. 2025 թ.

Գրախոսվել է 17. 09. 2025 թ.

Ընդունվել է տպագրության 27. 05. 2026 թ.